

AGENDA

woensdag 25 januari 1995

De Romeinen in Noord-Holland

De eerste ledenavond van een nieuw jaar is traditioneel een gecombineerde avond met de A.W.N. (Archeologische Werkgemeenschap Nederland). Deze avond zal de heer Drs. A.V.A.J. Bosman een lezing houden over Romeinen in Noord-Holland (Velsen en omgeving). De spreker heeft na zijn studie aan het I.P.P. (G.U. Amsterdam) een groot onderzoek gedaan naar de Romeinse forten, nederzetting en een ritueel centrum in de omgeving van Velsen.

De heer Bosman woont in Santpoort en is werkzaam als conservator.

woensdag 22 februari 1995

Beelden in Hilversum

Een autoriteit op het gebied van de beeldende kunst in Hilversum, G.N. Zijlstra, zal op deze avond vertellen over beeldhouwkunst in de 20e eeuw en in het bijzonder over de beelden in Hilversum. Onder de verantwoordelijkheid van de heer Zijlstra werd het beeldenbestand in Hilversum drastisch uitgebreid.

We streven er naar om op de avond de nieuwe publicatie van de gemeente Hilversum over hetzelfde onderwerp beschikbaar te hebben.

VAN HET BESTUUR

Ook hier een korte samenvatting van de bestuursvergaderingen, en wel die van 7 september en 19 oktober.

Zoals u weet komt, door afbraak, het "Hof van Holland"-terrein vrij. Daar dit de kern van het oude dorp Hilversum is, lijkt het niet uitgesloten hier nog resten te vinden van de vroegere bewoning. Ook al zullen wij "Kasteel van Aemstel" niet vinden, een nader archeologisch onderzoek lijkt gerechtvaardigd. Via het Goois Museum ontvingen wij een offerte voor een eenvoudig vooronderzoek. Aan de hand van deze offerte konden wij de kosten voor het uiteindelijke onderzoek wel inschatten, dat was even slikken. Zoals u zult begrijpen gaan deze bedragen ons budget ver te boven. Wij verwachten niet dat vanuit de gemeente geld voor dit onderzoek beschikbaar komt. Om deze kans toch niet voorbij te laten gaan zal contact opgenomen worden met de Archeologische Werkgemeenschap Neardinckland, hopelijk kunnen zij iets voor ons doen.

De Monumentendag. Heeft u ook de raadhuisstoren beklommen? In de bestuursvergadering waren wij het erover eens dat het programma niet afweek van de voorgaande jaren. Er moet toch meer mogelijk zijn! Met dit gegeven in gedachten hebben enige bestuursleden gehoor

gegeven aan de uitnodiging van de heer Brandhorst (Bouw en Woningtoezicht) om de ervaringen van '94 om te zetten in activiteiten voor '95. Ons voorstel om in het lustrumjaar, met als thema Hilversum-Omroepstad, ook de omroepgebouwen voor bezoek open te stellen, vond bijval.

Met de expositie "Het Gooi van straat tot straat" ging dit jaar de Monumentendag, in de OLVkerk, van start. Onze voorzitter was medejurylid. Uit de inzendingen is een keuze gemaakt voor de *Pas Op kalender*.

Ook werden wij benaderd over het *plan Diependaal*. Besloten is ons te beperken tot de binnenstad. Genoemd plan valt hier dus buiten. Wel hebben we gevraagd aandacht te besteden aan de zichtlijnen op de St. Vituskerk.

De Vrijetijdsmarkt was ook nu weer een succes. Niet alleen nieuwe leden, maar ook auteurs voor een artikel in *Eigen Perk*.

En dan de Binnenstad. Allereerst de Langestraat. Samen met *Hilversum Pas Op* hebben wij nogmaals onze bezwaren tegen dit bouwplan per brief aan alle raadsleden kenbaar gemaakt. Een samenvatting van de bezwaren heeft u kunnen lezen in de *Woonbode* van 14 oktober j.l. Helaas, het mocht niet baten. Elders in dit nummer

kunt u er meer over lezen.

Een aantal bezwaren tegen het voorontwerp bestemmingsplan over de Kerkbrink zijn door de gemeente Hilversum ter harte genomen. De belangrijkste wijzigingen zijn het aanpassen van de diverse bouwhoogten.

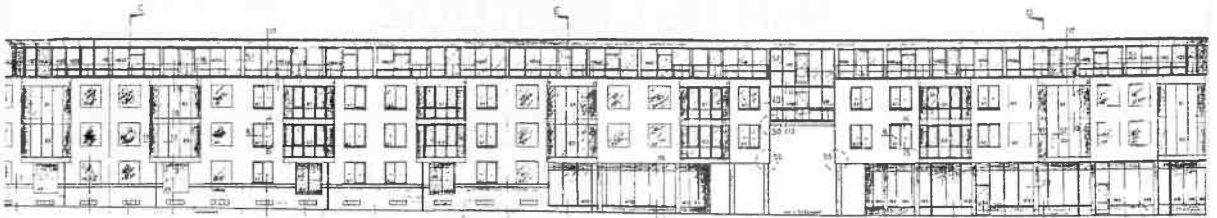
Verder is er uitgebreid gesproken over onderwerpen voor de komende ledenavonden. Wij hopen ook nu weer een goede keus gemaakt te hebben.

Voor ons lijkt het lustrumjaar 1995 verder weg dan voor onze penningmeester. Om verrassingen te voorkomen en als voorbereiding op eventuele subsidieaanvragen zijn afspraken gemaakt over de op te stellen begrotingen.

Om ook de overige bestuursleden wegwijs te maken in ons nieuwe archief en de bibliotheek was de vergadering van 19 oktober georganiseerd in *Ons Gebouw*. Wedijveren met de Openbare Bibliotheek kunnen wij natuurlijk nog niet, maar dank zij een schenking van het *Goois Museum* en enkele van onze leden, is onze bibliotheek, voor wat betreft de boeken over Hilversum, een aanwinst. We hopen u binnenkort te kunnen vertellen hoe u die bibliotheek van uw vereniging kunt benutten.

HWL

Hilversums karakter opnieuw aangetast

Het bouwplan Laanstraat/Langestraat slaat het oude dorp dood

In vorige nummers van dit blad hebben we u deelgenoot gemaakt van onze zorgen over de nieuwbouw voor de Jonge Graaf van Buuren. Al twee jaar geleden trokken we bij de gemeente aan de bel. Ook de gemeenteraad deelde onze zorg (dachten we). De standpunten van enkele fracties in 1992:

VVD: Geen gesloten bouw voor de Jonge Graaf van Buuren;

Groen Links: Het stadse niet over het dorp laten overheersen, tegen gesloten gevelwanden;

D66: Afgeronde hoeken passen niet;

PvdA: Vraagt zich af of trend voor lange banden wel de juiste is;

CDA: Tegen massale bouwmassa's en lange wanden.

In een raadsbesluit werd unaniem vastgelegd, dat voortaan een bouwplan voor de binnenstad moet voldoen aan door de raad te controleren architectonische randvoorwaarden. Het plan

Paul de Ley zou nog ter discussie komen, zo werd beloofd. Gezocht zou worden naar een draagvlak onder de bevolking.

We konden gerust zijn, zou je zo zeggen. Maar het kan verkeren. Zo leert de recente geschiedenis.

Kleine aanpassingen

Er volgde geen overleg met ons en het nieuwe ontwerp bleek slechts tot kleine aanpassingen te leiden (een grotere poort, iets meer zicht vanaf de Langestraat op *De Jonge Graaf*, een iets verticale raamindeling), maar ons belangrijkste bezwaar bleef bestaan: Een lange afgeronde wand hoort niet op deze plaats. Het achterliggende dorpse gebied van de Laanstraat wordt tot een openlucht-museumgedegradeerd.

In mei j.l. (zie EP 1994-2, pag. 66) hadden we nog hoop om in een gesprek met architect Paul de Ley het getij te kunnen keren. Ondanks de toezegging is dat gesprek er niet gekomen. We

Het straatje voor de Jonge Graaf van Buuren gezien vanaf de Langestraat. Dit verrassende doorkijkje komt in het nieuwbouwplan in deze vorm niet terug. Een opname gemaakt in maart 1962 (foto: Goois Museum).

De schaal van het Laanstraatgebied was heel dorps. Rechts de luifel van de Jonge Graaf van Buuren. Een opname uit februari 1967. De huisjes links waren inmiddels ten dele onbewoonbaar verklaard en werden niet lang daarna gesloopt (foto: Goois Museum).

betreuren dat bijzonder, omdat De Ley hier een kans heeft laten liggen.

Juist de spanning tussen dorp en stad biedt hier architectonisch en stedenbouwkundig een geweldige uitdaging tot het versterken van het eigen karakter van de kern van Hilversum. De architect heeft dit aspect zelfs niet in zijn overwegingen betrokken zoals nog zal blijken. Wij kunnen dit overigens niet alleen maar de architect verwijten. Ook de gemeente treft blaam. De toegezegde architectonische randvoorwaarden (thans beeldkwaliteitsplan genoemd) werden niet vastgesteld.

De stoppen doorgeslagen

In een ambtelijk overleg in de zomer van 1994 werden wij geconfronteerd met de mededeling dat het ontwerp in de raadscommissie voor de Binnenstad van september en in de raad van oktober zou worden behandeld. Bij ons sloegen toen de stoppen door en we besloten de publieke en politieke opinie wakker te schudden.

In goede samenwerking met *Hilversum, Pas Op!* en gesteund door onze wederzijdse deskundigen op architectonisch en stedenbouwkundig gebied, zijn we een intensieve campagne begonnen.

Het doel was om tot een constructief overleg te komen met allen die bij het plan waren betrokken. Dan zou het bouwplan, dat slechts indirect in de vorm van grondverkoop werd gepresenteerd, door de raad moeten worden aangehouden.

Uitgebreide acties

In september vonden diverse overlegsituaties plaats, waarbij vooral de voorzitter van *Albertus Perk* was betrokken:

- overleg met de woningbouwvereniging van Erfgooiers voor nadere informatie;
- overleg met de directeur stadsontwikkeling om de discussie over het plan te hervatten;
- benadering van alle politieke partijen in de gemeenteraad met een notitie met onze standpunten;
- inspraak in de raadscommissievergaderingen van 21 september (tevens door de voorzitter van *Hilversum, Pas Op!*) om onze standpunten nader toe te lichten;
- intensief overleg met de politieke partijen tussen 21 september en 13 oktober (de raadsvergadering), waarbij we wezen op hun eerder ingenomen standpunten. Op een ledenbijeenkomst van *Leefbaar Hilversum* werd de voorzitter van *Albertus Perk* uitgenodigd het standpunt toe te lichten.
- De publiciteit werd gezocht: op 21 september stond een interview met voorzitter Fred Repko in de Gooi&Eemlander. En enkele dagen later kreeg hij tweemaal de gelegenheid onze standpunten te verwoorden voor radio Hilversum.
- Tenslotte kregen alle raadsleden op 12 oktober (een dag voor de beslissende raadsvergadering) persoonlijk een brief, waarin wij onze inhoudelijke en principiële bezwaren nog eens kort uiteen hebben gezet en waarin wij vroegen het

De Langestraat gezien vanaf de Nieuweg, juni 1968. Geen aaneengesloten bebouwing, maar individuele pandjes met een eigen karakteristiek (foto: Goois Museum).

In september 1968 viel het eerste gat. Het huis met nummer 58 werd afgebroken. Er ontstond zicht op het dak van de Jonge Graaf van Buuren (foto: Goois Museum).

raadsvoorstel aan te houden om een zinvol overleg te voeren met de architect, de opdrachtgever en de directeur stadsontwikkeling. Een overleg waarin de bereidheid moest bestaan om te komen tot verandering van het plan. De brief ging vergezeld van een deskundig commentaar van onze adviseurs. De conclusie hiervan luidde: *Wanneer dit bouwplan doorgaat zal dit stukje binnenstad (wat hier inderdaad nog 'dorp' is) voor vijftig jaar zijn doodgeslagen. Driehonderd jaar ontwikkeling met één ondoordachte ingreep vernietigd! Deze fouten zij al te vaak gemaakt in Hilversum: DIT MAG NIET GEBEUREN en zeker niet onder het argument van tijdsdruk. Passende, met gevoel voor de plek ontworpen bebouwing is gewenst!!*

Een slag verloren

De rommelige gemeenteraadsvergadering van 13 oktober j.l. werd een meer gestructureerde, toen het punt 'verkoop terrein Langestraat/Laanstraat' aan de orde kwam. Voorafgaand waren de neuzen geteld en er leek een spannende afloop in te zitten.

Die spanning zat er in, maar de ontknoping was teleurstellend. Het uiteindelijk resultaat was, dat de grondverkoop voor het bouwplan Langestraat/Laanstraat werd goedgekeurd, waarmee de weg vrij kwam voor uitvoering van het plan Paul de Ley.

De standpunten van de politieke partijen zijn in de kadertekst weergegeven.

Het gevecht gaat door

Deze slag werd dus verloren, maar we zitten niet bij de pakken neer. De discussie gaat verder, ook omdat op andere plaatsen ontwikkelingen ten goede lijken te keren. De volgende argumenten zijn niet alleen van belang voor toekomstige bouwplannen, maar ook als uitgangspunt voor verdere discussie.

Valt over smaak te twisten?

Het oordeel over architectuur is subjectief, zo hoor je vaak. Een objectieve beoordeling is niet mogelijk. Maar zo ontloopt je de discussie. Wij denken dat het bestaande ruimtelijke karakter kan worden vastgesteld zoals in verschillende beeldkwaliteitsplannen van vergelijkbare gebieden (b.v. de binnenstad van Tilburg) is bewezen.

Je mag van een architect eisen, dat hij met een nieuw plan aansluit bij die karaktertrekken van het gebied. Natuurlijk kan hij waarde toevoegen aan het bestaande. Maar aan zijn plan moet een maatschappelijke discussie voorafgegaan zijn. De samenleving mag niet worden opgescheept met de persoonlijke opvattingen van een architect, die niet voortkomt uit wat de gemeenschap als wenselijk ervaart.

Door het ontbreken van een beeldkwaliteitsplan ontbrak de mogelijkheid om het plan van de Langestraat/Laanstraat te toetsen. Dat mag zo niet meer gebeuren, zo stelden ook enkele fracties.

Aan een dergelijk toetsingskader wordt nu ge-

Plan Langestraat/Laanstraat aanvaard in gemeenteraad van 13 oktober 1994

De maidenspeech van de heer Kreugel van *Leefbaar Hilversum* mocht er zijn. In een duidelijk betoog betreurde hij dat in zes jaar ontwikkeling nog steeds geen beeldkwaliteitsanalyse over het gebied is gemaakt. Hij constateerde dat er onvoldoende draagvlak in de samenleving voor het plan bestond. Door de hoge huurprijs achtte hij leegstand van de geplande winkelruimte niet denkbeeldig. Hij stelde voor, niet voor de tijdsdruk te zwichten en een nieuw plan te ontwikkelen in relatie tot het bouwplan op de hoek Nieuweg/Langestraat. Een plan dat meer rekening houdt met de vereniging van dorpse en stedelijke elementen, zoals voorgesteld in de liefdevolle benadering van *Hilversum*, *Pas Op* en *Albertus Perk*.

De heer Griffioen van de *PvdA* meende dat het plan niet langer kon worden opgehouden. Hij was overtuigd van de kwaliteit van het plan Paul de Ley en werd daarin gesteund door opvattingen van de supervisors en de welstandscommissie. In de discussie over wat past in de omgeving, wilde hij graag op die expertise afgaan. Met alle respect voor de opvattingen van *Pas Op* en *Albertus Perk*, meende hij uit naam van zijn fractie, dat de woningbouw ook in het kader van de verloederend bevorderd moest worden. Hij hoopte op een 'monument van acceptatie'.

De heer Mreyen van de *VVD* verwierp het bouwplan. Al eerder werd een motie van deze partij om het plein voor de Jonge Graaf niet te bebouwen verworpen. Ook hij bekeurde het, dat pas vanaf april 1994 gedacht wordt in termen van het inpassen van een beleidsplan in een beeldkwaliteitsanalyse. Hij vroeg aandacht voor het kwaliteitsaspect: niet meer, maar wel beter. Ondanks aanpassingen zoals de vergroting van de poort, achtte hij het plan niet acceptabel.

Namens *D66* stelde mevrouw Sebus dat haar fractie vóór de verkoop van de grond was. Haar betoog maakte duidelijk dat de fractie een moeilijke afweging had moeten maken. Men is blij met sociale woningbouw en meent, dat het plan goed is omdat het gesteund werd door de supervisors. Anderzijds is men het met *Pas Op* en *Albertus Perk* eens, dat een dergelijk plan voorafgegaan moet worden door een beeldkwaliteitsplan. Dat moet voortaan gebeuren. Maar ja, we zitten nu in een rijdende trein, was haar conclusie en dat gat moet gedicht. Als doekje voor het bloeden stelde ze voor dat de historische verenigingen worden betrokken bij de inrichting van de openbare ruimte achter de nieuwbouw aan de Laanstraatkant.

Ook *Groen Links* had met de vraag geworsteld. De heer De Vries betwijfelde of er geen draagvlak voor het plan was onder de bevolking. Heel veel mensen willen huurwoningen. Met groot respect voor de goede timing van de informatie van *Pas Op* en *Albertus Perk*, die de fractie zeker aan het denken zette, meende hij toch dat het plan acceptabel is. Je kunt nu geen beeldkwaliteitsplan meer eisen. De aanpassingen aan het plan zijn de uitwerking van compromissen, waarmee de fractie kan leven. Doorgaan op de ingeslagen weg, was de conclusie.

De *CP '86* bij monde van de heer Pellikaan, was tegen de verkoop van de grond op grond van de aantasting van het stedenbouwkundig karakter op die plek.

De heer Klaassen, die in persoon de fractie van *H'sum 2000* belichaamt, meende dat de doelgroep niet bereikt wordt met huren van *f* 700 plus een garage. Project gaat geld kosten. Hij steunde de opvatting van *Pas Op* en *Albertus Perk* dat het concept van het gebouw voortkomt uit de verkeersgeleiding van de ringweg Langestraat, die door de later voorgestelde knip niet meer te verdedigen is.

De heer Boersma van de fracties *SGP/GPV/RPF* hield zijn eindoordeel nog even voor zich. Contacten met *Albertus Perk*, de Jonge Graaf en de Stedenbouwkundige Dienst hadden hem tot de conclusie gebracht dat het gebouw mooi is, maar misschien toch niet op deze plek. De verbeterde vertikaliteit en de grotere doorloop neigden hem ertoe de 'rijdende trein' niet te stoppen.

De verantwoordelijke wethouder Jesse Flink (*PvdA*) ontkende dat procedurefouten zijn gemaakt tussen 1988 en 1994. De nieuwe inzichten met betrekking tot beeldkwaliteitsplannen worden nu omgezet in beleid. Lopende bouwplannen kunnen daarvoor niet worden opgehouden. We moeten ook zorgvuldig omgaan met plannen en mensen waar we zes jaar mee bezig zijn geweest.

Ook Flink beriep zich op de opvatting van de architectuur-deskundigen. De Welstandscommissie keurde het plan goed. De opvattingen van *Pas Op* en *Albertus Perk* zijn legitiem. Maar er zijn meer opvattingen, uiteenlopend van 'rotzooi achter een gebouw wegstoppen' tot het 'open plein'. De huurprijs van *f* 700 achtte hij normaal voor dit moment. Het plan kost het binnenstadsfonds niets. Huursubsidies zullen de gemeenschap wel geld kosten.

In tweede termijn probeerden fracties elkaar nog enkele vliegen af te vangen, maar echt nieuwe standpunten werden niet gehoord. Pas in derde termijn kwam het *CDA* bij monde van fractievoorzitter Walch met een stemverklaring voor de verkoop. Ook de heer Boersma (*SGP/GPV/RPF*) sloot zich bij de voorstemmers aan.

Wethouder Weijers-van Veen (*VVD*) verklaarde ook te zullen voorstemmen. Na aanvankelijke bezwaren meende ze zoveel verbeteringen in het plan te hebben ontdekt, dat ze zich nu gewonnen gaf.

De hoofdelijke stemming werd nog even opgehouden om een zieklid van het *CDA* van zijn bed te lichten. Echt nodig was dat niet. 19 raadsleden stemden voor de grondverkoop en 15 tegen. Voor stemden de fracties van *CDA*, *PvdA*, *Groen Links*, *D66*, *SGP/GPV/RPF* en wethouder Weijers-van Veen (*VVD*) en tegen de fracties van *Leefbaar Hilversum*, *VVD*, *Hilversum 2000* en *CP '86*.

Waarvan acte! U weet wie u er op moet aankijken als u het gebouw straks waardeert of verafschuwt.

De Langestraat rond 1930. Een nog goed herkenbaar beeld. De twee huizen rechts op de voorgrond zijn verdwenen. Het derde pand, Langestraat 86, is het gebouw van de lijstenmakerij waar het nieuwbouwplan op moet aan sluiten. Dit plan doet naar ons idee geen recht aan het karakter van het gebied Langestraat/Laanstraat (foto: A. en G. Jansen).

werkt door de gemeente. Voor dit plan komt het als mosterd na de maaltijd.

Is op de omgeving gelet?

De architect voerde aan dat zijn plan de stedelijke wand van de Langestraat herstelt en aansluit bij de goothoogte van de belendende gebouwen. Dat laatste is een welstandseis. Maar het is een zwakgebod om daarmee de stedelijke wand te rechtvaardigen. Die was er niet, zo laten de foto's zien, die we bij dit stuk plaatsen. De bebouwing werd en wordt juist gekenmerkt door kleinschalige afwisseling, zoals die zichtbaar is in verschillende goothoogtes, daklijsten, kappen, verspringende rooilijnen alsmede verschillend materiaalgebruik. In vaktaal heet dat: een gefragmenteerde structuur. Die is nog te zien in het nog weinig aangetaste stuk van de Langestraat tussen Neuweg en Kerkbrink (zie bijgaande foto) en de noordzijde van de Langestraat tussen de Neuweg en het plein voor Gooiland.

Foto's van de verdwenen huizen op de plek van het bouwplan tonen dezelfde kenmerken. Er

is nooit een scheidingsmuur geweest. Dus van "herstel" kan geen sprake zijn!

Nog erger is, dat er totaal geen analyse is gemaakt van het gehele omliggende gebied. Er vond geen gesprek plaats tussen oud en nieuw, waardoor het historische deel nieuw leven ingeblazen zou kunnen worden. Integendeel; het historische deel wordt door het plan dood verklaard: het is slechts goed voor het bepalen van de dakhoopte.

Wat een uitdaging zou het niet zijn geweest om vorm te geven aan de spanning tussen dorp en stad. Wij hebben daartoe vele positieve suggesties aangedragen: zorgvuldige plaatsing en vormgeving van kleine volumes, haakse hoeken, geen lange doorzichten, een *rode loper* in het verlengde van de Neuweg, waardoor het gebied daarachter ook commercieel aantrekkelijk wordt.

Nu wordt de belevingswaarde van het gebied aangetast door een scheidende muur, terwijl de gebouwde omgeving gezellig en verrassend zou kunnen zijn.

Sociale woningbouw onbetaalbaar?

In de discussie leek het sociale tegenover het historische belang te worden uitgespeeld. Met de door ons gewenste architectuur zou sociale woningbouw onbetaalbaar zijn. We ontkennen dat.

Ervaringen in Deventer (Prinsenplaats) hebben aangetoond, dat bouwen met respect voor de historische omgeving mogelijk is. Er is daar in een vorm gebouwd die zowel in vakkringen als bij bewoners positief is ontvangen.

Door de Hilversumse wethouder van volkshuisvesting (PvdA) werd gesteld dat de Prinsenplaats op een unieke wijze is gefinancierd, die Hilversum zich niet kan veroorloven. Navraag bij de directie van de betreffende woningbouwvereniging en bij de toenmalige wethouder van Deventer (ook PvdA!) leert ons, dat van een unieke financiering geen sprake was.

De woningzoekers als draagvlak?

Het ontbreken van enige inspraak of betrokkenheid van de bevolking wordt weggepraat met het argument dat er een grote belangstelling is voor het wonen in het centrum. Alsof deze belangstelling kan worden weggestreept tegen een gebrek aan draagvlak voor de stedenbouwkundige en architectonische verschijningsvorm!

Ook in dat opzicht kan Deventer ons veel leren: de Prinsenplaats is tot stand gekomen in een zeer intensief overleg tussen bewoners, woningbouwvereniging, architect, gemeente en historische instellingen. Er behoeft dus geen sprake te zijn van een tegenstelling in het draagvlak van verschillende belangengroepen.

Conclusie: een argument voor de rommelzolder!

Bond Heemschut in verweer

De discussie over dit bouwplan heeft ook landelijk de aandacht getrokken. Zo maakt de Bond Heemschut te Amsterdam, de vereniging tot bescherming van cultuurmonumenten in Nederland, zich ook grote zorgen over deze ontwikkeling in Hilversum. Bij ons commentaar op de binnenstadsplannen in 1992 hebben we gebruik gemaakt van de nota van de Bond Heemschut, waarin de problemen van nieuwbouw in een historische omgeving worden belicht en suggesties voor aangepaste bouw worden gegeven (zie EP

1992/4, pag.147). Deze suggesties zijn ook voor het bouwplan Laanstraat/Langestraat nog steeds actueel.

De Bond Heemschut acht het belang van deze zaak zo groot dat zij besloten heeft om juridische stappen te ondernemen. Wanneer de bouwvergunning voor dit plan zal worden verleend, zal zij hiertegen een bezwaarschrift indienen ingevolge de Algemene Wet Bestuursrecht.

Wij wachten met belangstelling de verdere afloop van deze zaak af nu deze op landelijk niveau is getild.

Fred Repko
Jan Lamme

Het pand van de lijstenmakerij Langestraat 86 had in de jaren '20 een andere bestemming. Het pand werd recent opgeknapt. Aanleiding voor uitreiking van de 'Pas Op Trofee' op 22 november 1994 aan de eigenaars-gebruikers, het echtpaar A. en G. Jansen.

Aanpassing bestemmingsplan Kerkbrink e.o.

In oktober 1994 verscheen de reactie van de gemeente op de inspraak over het ontwerp bestemmingsplan, de zogenaamde *Nota van aanpassing*. In het voorjaar werd door *Albertus Perk* samen met *Hilversum, Pas Op!* een aantal bezwaren tegen het ontwerp verwoord en op schrift gesteld (zie EP 1994-3, pag. 108-110). Op een aantal punten is de gemeente ons tegemoet gekomen:

Plan Kerkbrink-zuid

1. De Zon- en Maanstraat wordt erkend als een onderdeel van het historisch straatpatroon, dat wordt gehandhaafd en niet overbouwd.
2. De maximale bouwhoogte aan de zijde van de Kerkbrink wordt met twee meter verlaagd.
3. Ook de maximale bouwhoogte van de nieuwbouw aan de Burg. Andriessenstraat wordt met twee meter verlaagd.
4. Er zal naar worden gestreefd de Spijkerpandjes te bewaren.
5. Hoewel een kwaliteitsanalyse nog niet voorhanden is, wordt uitgesproken, dat de nieuwbouw geïnspireerd dient te zijn door de omgeving en met name het Oude Raadhuis en de boerderij van Houtman.
6. Bij de ontwikkeling van het bouwplan zal overleg plaatsvinden tussen de gemeente, de architect en vertegenwoordigers van *Albertus Perk*.

Inspraakreactie

Op 26 oktober j.l. verwoordde voorzitter Fred Repko van *Albertus Perk* mede namens *Pas Op!* de reactie op de aangepaste versie van het bestemmingsplan in de commissievergadering *Binnenstad* als volgt:

We hebben waardering voor de gevolgde werkwijze, maar betreuren ook nu weer, dat een beeldkwaliteitsplan voor het gebied ontbreekt.

Dat de Spijkerpandjes mogelijk worden behouden stemt ons positief al betekent dit het verlies van het karakteristieke veilinghuis.

We hebben geen moeite met de voorgestelde hoogte van 15 meter als het plan-Ruijssenaars voor de zuidzijde van het plein wordt uitgevoerd. Dit plan houdt namelijk rekening met de Spijker

pandjes door de aangrenzende bebouwing te laten 'terug-trappen'.

Als dit plan (onverhoopt) niet doorgaat, dan blijven we formeel bezwaar houden tegen de hoogte van 15 meter, direct vanaf de rooilijn berekend. Een eventueel volgende architect heeft geen boodschap aan dit plan en kan alsnog het gat tot deze hoogte volbouwen.

Het Bredemeyer-terrein

Het terugbrengen van de bouwhoogte op deze plaats met twee meter vinden we te ongenueanceerd. We stellen voor verschil te maken tussen de dakhoogte en de goothoogte. Stel het maximum vast als bij de Burg. Andriessenstraat en het minimum als bij de Oude Torenstraat.

Er dient te worden voorkomen, dat het nieuwe gebouw een groot blok (met een plat dak) gaat vormen. We pleiten voor schuine daken, zoals in de Burg. Andriessenstraat.

De verkeerssituatie

We blijven zeer grote bezwaren houden tegen de doorbraak voor tweerichtingverkeer in de Oude Torenstraat en de afbraak van de 'taartpunt' van Harkema. Het kleinschalige karakter van de straat gaat verloren en een specifiek pand in de stijl van de Amsterdamse School wordt opgeofferd.

De voorgestelde verlegging van de rooilijn betekent een aantasting van de driehoekige brink voor het postkantoor.

We hebben naar ons idee een betere oplossing aangedragen: eenrichtingverkeer door de Oude Torenstraat en de andere stroom via Torenlaan, PC. Hoofdweg en Alb. Perkstraat. Wanneer verder doorgaand verkeer wordt geweerd (zoals in het voorgenomen verkeersplan is vastgelegd) lijkt ons dit een haalbare oplossing voor alle partijen. Een gedegen onderzoek op korte termijn zou dit moeten bevestigen.

Het oudste stukje dorps Hilversum mag niet worden opgeofferd aan het verkeer. Ook in de gemeenteraad werden juist op dit punt nog grote vraagtekens gezet en voorbehouden gemaakt.

FFMR/JEL

De Kerkbrink wordt gerevalideerd!

Het gat gedicht, Spijkerpandjes bewaard

*Architectuur is geen tabula rasa
er zijn wortels
er is samenhang
er is hoop*

Dit is een fragment uit de intreerede van Hans Ruijssenaars bij de aanvaarding van het hoogleraarschap architectonisch ontwerpen aan de Universiteit van Eindhoven in 1990. Zijn rede *VERWONDERING* was een soort geloofsbelijdenis voor het vak dat hij uitoefent.

Naar ons idee – we hebben het al eerder geschreven – is hij op een zeer inspirerende manier bezig geweest met de vormgeving van de *nieuwe Kerkbrink* of zo u wilt met het aanhelen van de *oude Kerkbrink*.

Het ontwerp voor het gat van de Kerkbrink kenden we al van overleg van vóór de zomervakantie, maar het was pas half november vrij voor publicatie.

Geen tabula rasa

Nieuwe architectuur is altijd het zoeken naar een

antwoord op het reeds bestaande. Je kunt een bouwvlek niet isoleren van een bestaande omgeving alsof het een onbeschreven blad (*tabula rasa*) is. Bovendien heb je te maken met een programma van eisen dat de vormgeving stuurt. Er moet een plan komen, dat financieel en commercieel haalbaar is.

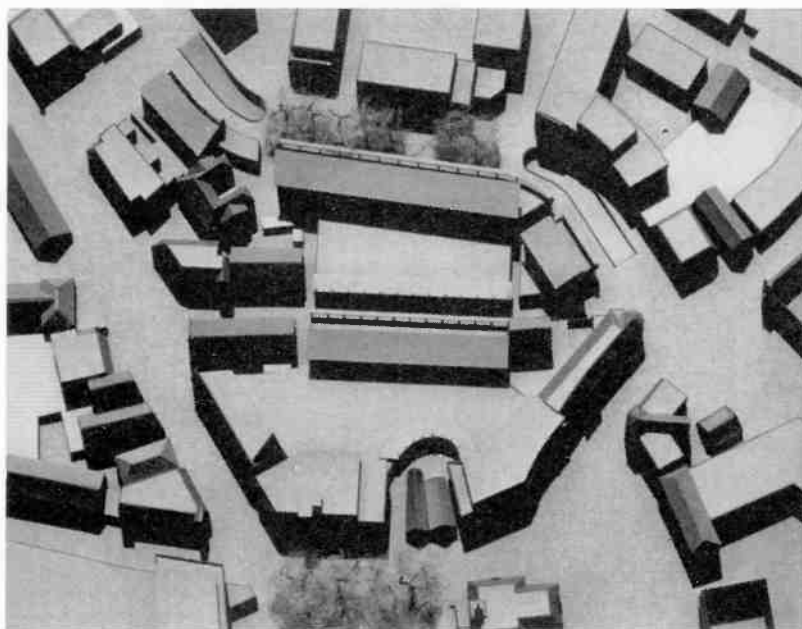
Voeg daar de nodige technische problemen aan toe zoals in het geval van de Kerkbrink: een grondwatervervuiling die bemaling zeer ongewenst maakt en de zorg voor de grondmechanica (er moet een diep gat worden gegraven voor een parkeergarage voor 400 auto's) en je kunt je voorstellen dat deze opgave een puzzle is.

De wortels

En dan moet zo'n plan ook nog gedragen worden door de gemeenschap. Het moet zogezegd een draagvlak hebben. Ga er maar aan staan!

Wie zegt wat de gemeenschap wil? Wie bepaalt wat *men* wel kwijt wil of wil behouden? Wat mooi of lelijk is?

Is dat de ingezonden brief-schrijver in de

Het plan Kerkbrink-zuid, in opdracht van Wilma Vastgoed gemaakt door architect Hans Ruijssenaars. Op de maquette is te zien, dat de Spijkerpandjes los komen te staan van de rest van de bebouwing. Daarachter en ernaast komen woningen en winkels. Aan de Zon- en Maanstraat komen woningen met aan de overzijde bijbehorende bedrijfsruimte. De nieuwe bebouwing naast de Spijkerpandjes zal trapsgewijs naar de historische pandjes worden gebouwd. De middagzon zal daardoor het plein goed kunnen bereiken. Het gehele plan wordt gebouwd op een ondergrondse parkeergarage van drie verdiepingen. De ingang daarvan komt aan de Brinkweg, bovenaan op de foto.

krant, de man-in-de-sstraat, de ambtenaren van de dienst Stadsontwikkeling van de gemeente of hun hoogste baas, de wethouder of de volksvertegenwoordigers in de gemeenteraad?

En dan komt er ook nog een historische kring, die meent – terecht of ten onrechte – te moeten opkomen voor het verleden of wat er in de bebouwde omgeving van over is: enkele pandjes, rooi-en-zichtlijnen, het oorspronkelijke stratenpatroon.

De puzzle wordt steeds ingewikkelder.

De samenhang

Een goede architect zal er geen slapeloze nachten van krijgen. Alle gegevens leiden (na goede waarneming en bestudering) bijna als vanzelf naar het concept. Het is alleen de kunst om de vorm zo te kiezen, dat de nieuwe ruimte tot de verbeelding spreekt. Dat niet alleen de projectontwikkelaar het risico aandurft, maar dat ook de gebruiker van de nieuwe ruimte er mee uit de voeten kan. Dat na een periode van enige gewenning de nieuwe vormgeving als prettig wordt ervaren en mensen zich op de plek (weer) thuis voelen.

De hoop

De werkwijze van Hans Ruijssenaars lijkt borg te staan voor goede oplossingen. Dat gevoel hadden we al toe hij vorig jaar bij ons kwam om zijn honger te stillen naar historische informatie over de Kerkbrink en de ruime omgeving. Op eigen initiatief was hij bezig de beeldkwaliteitsanalyse te maken, waar we al zo lang om vragen bij nieuwbouwplannen voor het centrum.

We waren onder de indruk van de wijze waarop hij zich inleefde in de Hilversumse geschiedenis. Zijn nu gepresenteerde keuze voor het 'aanhelen' van de zuidzijde van de Kerkbrink, het sparen van de Spijkerpandjes, de zorg voor zonlicht op het plein en het intact laten van de oorspronkelijke rooilijnen, de Zon- en Maanstraat en de driehoekige brinken, hebben de goede indruk bevestigd.

Kortom, er is hoop. Niet alleen dat het gat binnen enkele jaren wordt gedicht, maar dat het ook zo goed gebeurt, dat we er ons als geboren of import Hilversummers op de Kerkbrink weer meer thuis voelen en er misschien zelfs een beetje trots op kunnen zijn!

JEL

Het gat dichtgespijkerd

In de krant heeft u het nodige kunnen lezen over het plan voor de Kerkbrink. Met name de *Woonbode* verschaft goede informatie (18 nov. 1994). En misschien bent u wel naar de ledenavond van 23 november j.l. geweest waar Hans Ruijssenaars een toelichting gaf op de plannen. Hier de onderdelen van het plan nog kort samengevat:

* Het 'gat' wordt bebouwd met woningen en 2500 m² winkels bovenop een grote parkeergarage.

* Het project is ontwikkeld door Wilma Vastgoed, dat de ontwerp-opdracht verstrekte aan Prof. Ir. H.J.M. Ruijsse-naars.

* Het plan zal worden gebouwd door Dura.

* De garage biedt plaats aan 400 auto's w.v. 100 voor omwonenden.

* Het plan behelst 54 woningen annex 500 m² bedrijfsruimte.

* Bovenop de winkels aan de Kerkbrink komen luxe appartementen in drie en twee lagen.

* De Zon- en Maanstraat blijft bestaan. Daar komen stadswoningen in drie lagen met daartegenover bedrijfsruimten.

* Ook aan de Brinkweg (ingang ondergrondse parkeergarage) komen nog 16 woningen.

* De Spijkerpandjes zullen eerst worden afgebroken voor de bouw van de parkeergarage, en daarna in oude luister worden opgebouwd.

* Ook in de Spijkerpandjes zullen winkels worden gevestigd. De pandjes komen los in de ruimte te staan.

* Het bouwplan Kerkbrink-zuid zal (zonder oponthoud) in de nazomer van 1995 van start gaan.

* De uitvoering is gekoppeld aan de afbraak van Hof van Holland en de bouw van het al eerder gepubliceerde plan voor een passage op die plek, eveneens naar een ontwerp van Hans Ruijsse-naars.

* De totale bouwsom voor beide locaties zal een bedrag vergen van 80 a 90 miljoen gulden.

* Met de oplevering van de beide bouwprojecten in het najaar van 1997, moet ook de herinrichting van de Kerkbrink zijn voltooid tot een verblijfsgebied.

* Vanaf dat moment is de Kerkbrink alleen nog te bereiken voor voetgangers, fietsers en de bus.

* In het gepresenteerde plan is de bebouwing van de Kerkbrink t.o. de apotheek, de zogenaamde 'taartpunt', buiten beschouwing gelaten. Voor dat deel van het plangebied overweegt de gemeente nieuwbouw en verbreding van het wegprofiel i.v.m. de voorgenomen tweerichtingweg door de Torenstraat naar de nieuwe parkeergarage aan de Brinkweg.

Dit laatste punt was voor 'Albertus Perk' in november aanleiding voor verder overleg met de gemeente Hilversum.